

Мілімко Л.В.,
доцент кафедри господарського права і процесу
Міжрегіональна фінансово-юридична академія, м. Ірпінь
Краснікова Г.О.,
студентка,
Міжрегіональна фінансово-юридична академія, м. Ірпінь

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними шконами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України. Відбулися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку в Україні сировинно-видобувних, найбільш екологічно небезпечних гілузей промисловості. Все це призвело до значного забруднення довкілля України: поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря і земель, нагромадження у дуже великих кількостях шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва.

Ще донедавна екологічні катастрофи, зокрема техногенного походження, їх причини та наслідки впливу на довкілля, життя та здоров'я людей замовчувалися, а інформація про них залишалась засекреченою. Саме тому проблема доступу до екологічної інформації є вкрай актуальною.

Дослідженню цього питання приділяли увагу такі вчені як В.І. Андрейцев, Ю.С. Шемшученко, О.С. Баб'як, П.Д. Біленчук, Ю.О. Чирва, Г.І. Балюк, В.К. Попов та інші.

Право на екологічну інформацію – одне з основних прав людини в екологічному праві України. Кожна особа на національному рівні повинна мати можливість належного доступу до екологічної інформації. Цьому праву повинен відповідати обов'язок держави надавати необхідну інформацію, яка є у розпорядженні тих чи інших органів, на які покладені функції щодо інформування населення про екологічне становище у державі.

В Україні ряд еколого-нормативних актів прямо закріплюють право громадян на одержання інформаційних відомостей екологічного характеру. Такими є стаття 9 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», стаття 4 ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», стаття 10 ЗУ «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», стаття 14 ЗУ «Про відходи» та інші.

Екологічна інформація – це будь-яка інформація про стан навколишнього природного середовища в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про події, явища, матеріали, факти, процеси і окремих осіб у сфері використання, відтворення та охорони природних ресурсів, природних компонентів та ландшафтів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

З початку 2008 року Мінприроди України має свою систему втаємничення екологічної інформації та переліки інформації, яка є конфіденційною з обмеженим доступом до неї громадськості.

Право на екологічну інформацію захищається законом. Зокрема, за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення встановлена кримінальна відповідальність, передбачена статтею 238 Кримінального кодексу України. Диспозиція статті передбачає, що за приховування або умисне перекручення службовою особою відомостей про екологічний, в тому числі радіаційний, стан, який пов'язаний із забрудненням земель, водних ресурсів, атмосферного повітря, харчових продуктів і продовольчої сировини і такий, що негативно впливає на здоров'я людей, рослинний та тваринний світ, а також про стан захворюваності населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою її може бути притягнуто до кримінальної відповідальності.

Відсутність повного доступу до інформації в багатьох випадках (і особливо в тих, коли її навмисно втаємничують) має відчутні наслідки для громадян, їх здоров'я і добробуту, а також перешкоджає процесам охорони самого довкілля. Іноді приховування інформації обґрунтовують тим, що її поширення може спричинити паніку. Однак, приховування інформації, як засіб попередження паніки в тих чи інших випадках, не може бути виправдане з огляду на екологічні права українців та вимоги Орхуської Конвенції. Все частіше ініціативні групи та громадські організації вдаються до радикальних дій при захисті своїх екологічних прав. Проте, державні органи залишаються байдужими до їх вимог, таким чином вчиняючи правопорушення. Адже з об'єктивної сторони злочинне діяння передбачене статтею 238 характеризується тим, що особа, яка володіє інформацією, могла і повинна була направити її належному адресатові, але не зробила цього, або направила завідомо перекручену інформацію. При цьому закон не зобов'язує повідомляти таку інформацію широкому загалу, що не є підставою стверджувати, що така інформація спричинить паніку.

Отже, приховування або перекручення відомостей про екологічний стан з об'єктивної сторони повинно виражатися не лише у ненаданні або у відмові у наданні такої інформації за письмовими запитами, але й не оприлюдненні інформації, що стала відома посадовим особам державних органів, органів місцевого самоврядування без запитів, адже це позитивно вплине на швидкість реагування на надзвичайні екологічні ситуації.